

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - שבת העשרים

קרח (תשב"א)

פרק ט"ז

א. שאלה כללית: עדת קרח וטענותיהם.

ראב"ע א' ד"ה ויקח קרח

זה הדבר היה במדבר סיני, כאשר בתחילת הבכורים ונבדלו הלויים, כי חשבו ישראל מטת רבנו עשה מדעתו לתת גדולה לאחריו, גם לבני קהת שהם קרובים אליו, ולכל בני לוי שהם מכשפחתי. והלויים קשרו עליו בעבור היותם נתונים לאהרן ולבניו.

וקשר דתן ואבירם, בעבור שהסיר הבכורה מראובן אביהם ונתנה ליוסף, אולי חשדוהו בעבור יחושע משרתו.

גם קרח בכורו היה, כי כן כתוב. ודגל ראובן חוצה בנגב וקרח בנגב המסכן, כי הוא מבני קהת.

ואלה נשיאי העדה היו בכורים והיו מקריבים את העולות, על כן לקחו טחנות. והראיה על זה הטיית מופת המטה, שראו כל ישראל מה' בחר שבט לוי תחת הבכורים, על כן כתוב (י"ז כ"ה) "ותכל תלונוהם" כי התלויה על זה היתה.

גם אמר משה (ט"ז כ"ח) "כי לא מלבי", בעבור שחשדוהו, כי מלבו עשה. ועוד: (ט"ז כ"ט) "לא ה' שלחני" - גשליחות הזה, כי כבר האמינו בו כל ישראל. ועוד ראינו גמורה (פסוק ג') "כי כל העדה כולם קדושים" וזה רמז לבכורים שהם קדושים, כי כן כתוב (סמות י"ג ב') "קדש לי כל בכור", והם מין (סמות י"ט כ"ב) "הכחשים הנבגשים אל ה'", והם עיקר כל העדה.

אבר כספוי: אבני כסף (פסוק ב' ד"ה לפני משה

... והנה תלונו קרח מנזרת, טאלי"ם שהיתה לו מעלת הלוי, קנא למעלת הכהונה שהיה לאהרן, כי הוא ואהרן סגני בני אהים, והם: עמרם ויזהר, וזקנת קהת.

ולהפלגת עדתו נתחבר עם הישראלים, כאלו אמר להם למשור לבט, לאמר: "הנה כבר יש לי מעלה גדולה עליכם, גם משה ואהרן כאתיהם, אבל אבני חושם על כבודכם כמון על כבודי, ולא אשטח ביחורני עליכם, לכן נהיה לעבר אחד, לחלוק על הכהונה אשר לאהרן, ונאחר זה - "כיום אחד יהיה לכולנו" (המליצה שאולה ממסלי א' י"ד) "ובחלק המעלות כולנו יחד".

ורתן ואבירם טחט ישראלים היו רבי פעלים ואבשי בליעל, ואולי לא ידעו כלל שהיא היה להם אחות ואהבה עו קרח, והיו ראשי המביעים עם קרח, וזהו להם מאתיים וחמשים ישראלים.

גם (פסוק י"ט) "ויקח עליהם קרח את כל העדה" והיה זה בקל, וכל לפה שקדט, שהעבודה היתה ביד בכורי כל ישראל.

ומה שאמר ר' אברהם אבן עזרא, כי קשר דתן ואבירם בעבור שהסיר הבכורה מראובן ונתנה ליוסף, ואולי חשדוהו בעבור יחושע משרתו, אוה כתוב בתורה זאת התלויה ולא ההתבצרות, עליה? אוף כי יעקב אביהם עשה זה.

וכלל הדבר, כי קרח היה המביע והאשון בקבואתו באהרן כביכול גם למשה; ואולי מצא שיוכל להתרשע עמו, סיהיה לו בכהונה חלק וגורל; וכי לא יוכל לזה אמר: "תמור נפשי נמחם". והביע ישראל כלם להפלגת הערמה להשפיל מעלות שבט לוי שבכללם אהרן.

ואפשר שנתחברו לקרח אנשים מטבת לוי, ואם לא בזכרו, עד שקרא וכל ישראל היו פה אחד לערעור על אהרן, ולא דברו כלל על שאר מעלת הלויים, כי קרח הערס וחכם לחרע עשאו כולם כאיש אחד; ולכן כלם יחד, רצוני קרח וכל ישראל, נקהלו על משוה ואהרן לבדם ששניהם לבדם בני עמרם ואמרם להם:

(ב) "ומדוע התבטאו על קהל ה'?" כי כל הקהל זולת שניהם היו לעבר אחד, ומשה השיב לכלם יחד תשובה.

(1) מהו ההבדל בין שני המפורשים בהסגרת בסוקי הקשר של קרח ועדתו על משה ואהרן?

(2) מה הם בסוקי כל אחד מן הפרשנים לחזוק דעתו?

(3) היכן מצינו בתורה שהיתה העבודה תחילה בבכורות וביסלה מהם וביחבה לשבט לוי?

× (4) מה פירוש דברי הראב"ע "לתת גדולה לאחריו, גם לבני קהת שהם קרובים" - וחלוא בני קהת הם מטבת לוי שהם אחיו, ומה פירוש "גם"?

× (5) מניין לראב"ע שגט הלויים הצטרפו לעדת קרח?

× (6) מהו הקסי שבפסוק כ"ט שבפרקנו שאותו מיישב ראב"ע ומהו ישובו?

× (7) מהו הקסי שבסמות י"ט כ"ב וכיצד מיישבו הראב"ע?

(8) למה מה בעיר הראב"ע בפסוק הזה (סמות י"ט כ"ב)?

(קרח תשכ"א)

- א (9) לפי דעת הראב"ע בכתבה פרשת זו. שלא במקומה הכרזתו (עורכו בכמה מקומות לפרט לפי הכללי של אין מוקדם ומאוחר בתורה). ואולט רוב המפרטים סבורים שכאן מקומה, תקופל להסביר - למה אפא קרה דבר זה דוקא בזמן ההוא ולא לפני כן?
- א (10) הידוע לך עוד מקום במקרא שבו מתאספים לקבוצה אחת של מתנגדים ומתמרדים טובים אע"פ שבימדיהם להתנגדות היו טובים זה מזה?

ב. מתוך דברי המדרשים:

(1) במדרש רבה י"ח ג':

"לא נעלה" - לא נלך, לא נבוא, אין כתיב כאן אלא "לא נעלה", "פן כסיל מתחת לו" (מסלי י"ח) - פתחו פיהם לפורענות לומר, שהן מתין בירידה ולא בעליה. כחט שאמר, כך מחו: (פסוק ל"ג) "וירדו הם, וכל אשר להם חזית שאולה".

רש"י: פיהם הכטילט, שאין להם אלא ירידה.

(א) היכן מצינו מדרשים הבנויים על כך, שמלה (או כתוב שלם) מדצאת ממטענותה הסוהשית ומתפרשת כבטוי מטאל?

(ב) כיצד מעבד רש"י את מקורו?

(2) במדרש רבה י"ח י"ב:

(כ"ג-כ"ד) "וידבר ה' אל משה לאמור: דבר אל העדה לאמור: העלו מסביב למסכן קרח דתן ואבירט". אע"פ שטמע משה מפי הגבורה לא אמר להם "העלו", עד שהלך והתרה בהם, שנאמר (כ"ה) "ויקט משה וילך אל דתן ואבירט" להודיע רשעתם, שאע"פ שהלך משה ברגלו, הרשעים קחט לרצות. מה עשו? לא רצו לצטח מאהל'הם, כשראה משה כך, אמר: עד כאן היה לי לעשות" - (כ"ו) "וידבר אל העדה לאמור: סורו נא מעל אהלי האבטיט הרשעים!"

רש"י: ד"ה ויקט משה: בסבור שיחאו לו פנים ולא עשו.

(א) מהו הקטל בפסוקינו שעליו בנוי המדרש?

(ב) היכן מצינו בתורה שביתת אפשרות למי שסרח שיחזור בתשובה, עוד ברגע האחרון שלפני העונש?

(ג) מהו האופיני לרש"י בעבוד מקורו?

(3) מדרש תנחומא קרח (ח):

(כ"ז) "ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירט" - כיון שראו, כך שנסתלק ישראל מסביבותיהם, יצאו מחרפין ומגופיז, שנאמר (כ"ז) "יצאו בצבים" ונחלו כתיב (שמות א' י"ז) "ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום".

רש"י: ד"ה יצאו בצבים: בקומה זקופה לחרף ולגדף כמו (שמות א' י"ז) "ויתיצב ארבעים יום" דגלית.

(א) מהו הקטי הלשוני שעליו בנוי המדרש?

א (ב) מבין להם לדרוש מלת "בצבים" לגבאי, והלא גם על ישראל בעברת בברית נאמר (דברים כ"ט) "אתם בצבים היום כלכם, ואצל אבותם נאמר (בר' י"ח) "והנה שלשה אנשים בצבים?"

ג. שאלות בתרגום אונקלוס:

(1) ב': ויקטו לפני משה - וקטו לאפי משה

ולא תרגם כדרכו "קדט"

כמו בר' י"ח ח' ויתן לפניו - ויהב קדמוהו

" מ"ד י"ד ויפלו לפניו ארצה - ונפלו קדמוהי

(2) כ"ב ועל העדה תקצוף - ועל כל כנשתא יהי רוגזא

ולא תרגמו בגוף שני כמוסב לה'.

חסבר מהי סבת הסטירה האלה שסטה אונקלוס מן התרגום המלולי?

שאלות וגם תשובות יש לשלוח לד"ר ג. ליבוביץ, קרית-משה, ירושלים